

N:o 8.

Ank. till Riksd. Kansli den 9 April 1878, kl. 11 f. m.

Betänkande, angående postbevillningen.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion (N:o 73) har Herr *Jöns Rundbäck*, med erinran att liqvider af smärre penningebelopp, när dylika liqvider måste verkställas genom postverket, numera i följd af enkronesedlarnes indragning vore förenade med dryga kostnader, till undanrödjande i någon mån af detta missförhållande föreslagit, att "Riksdagen täcktes besluta, det afgiften för postanvisningar, ej uppgående öfver 5 kronor, måtte hädanefter till postverket erläggas med högst 15 öre".

Af motionärens motivering synes framgå, ehuru sådant icke uttryckligen nämnes, att motionären med sin framställning endast afser postanvisningar, som afsändas till inrikes orter. Enligt nu gällande föreskrifter utgår afgiften för dessa, när beloppet icke öfverstiger 50 kronor, med 25 öre.

Utskottet vill icke förneka att denna afgift, såvida man företrädesvis fäster sig vid försändelsens belopp, förefaller nog hög för en postanvisning å blott 5 kronor och derunder, då man betänker att en dylik anvisning å 50 kronor icke drager högre afgift. Men vid bestämmande af afgiften för ett visst slag af postförsändelser bör naturligtvis i främsta rummet hänsyn tagas dertill, att postverket erhåller skäligen godtgörelse för de omkostnader, som med försändelsernas postbehandling och befordran äro förenade, och dessa omkostnader lära väl vara ungefär desamma för en postanvisning å 5 kronor som för en dylik å 50 kronor. Emellertid kunna möjligen vissa bilighetsskäl tala för att afgiften för postanvisningar å så lågt belopp som 5 kronor och derunder något nedsättes, och Utskottet skulle därför måhända ansett sig böra i viss mån understödja motionen, om icke för närvarande postverkets finansiella ställ-

ning vore sådan, att man omsorgsfullt måste undvika hvarje åtgärd, som möjligen skulle kunna ytterligare försämra densamma. Den minskning i postverkets inkomster, som genom den föreslagna nedsättningen kunde uppkomma, kan visserligen, om postanvisningarne i följd af nedsättningen icke komme att flitigare användas, ej vara af någon särdeles afsevärd betydighet, då det årliga antalet postanvisningar icke är synnerligen stort; exempelvis vill Utskottet nämna, att år 1876 uppgick hela antalet af dylika försändelser till inrikes orter allenast till 76,675. Men då antagligt är att nedsättningen skulle åstadkomma den verkan, att ifrågavarande sätt att verkställa smärre liqvider komme att oftare anlitas än nu är förhållandet, samt den tillökning i postverkets utgifter, som deraf måste föranledas, tilläventyrs komme att vida öfverstiga den tillväxt i verkets uppbörd, som af nedsättningen kunde förväntas, anser Utskottet sig icke, innan tillförlitlig utredning blifvit verkställd om den inverkan, förändringen sålunda kunde komma att utöfva på postverkets finansiella ställning, kunna tillstyrka bifall till hvad motionären föreslagit.

Vid behandlingen af omförmälda motion har, på sätt ofvan är antydt, Utskottet icke kunnat undgå att fästa sin uppmärksamhet vid det nuvarande ogynsamma förhållandet mellan postverkets inkomster och utgifter, och inom Utskottet har med anledning deraf fråga blifvit väckt, huruvida icke någon förbättring i postverkets finansiella ställning skulle kunna åstadkommas genom en förhöjning i afgifterna för vissa slag af postförsändelser.

Som bekant, härleder sig det nyss antydda missförhållandet i främsta rummet derifrån att postverket förlorat rättigheten att annat än undantagsvis för postbefordringen anlita gästgifveri-, håll- och reservskjuts, men äfven i viss mån från de s. k. posthemmanens indragning samt inrättandet af nya postlinier och poststationer till den upphäfdade kronobrefbäringsskyldighetens ersättande. Före dessa förändringars genomförande hade postverkets inkomster icke allenast betäckt utgifterna, utan äfven lemnat icke obetydliga öfverskott, så att, sedan Kongl. Maj:t i anledning af Riksdagens i underdånig skrifvelse den 13 Maj 1868 anmälda beslut genom nådigt bref den 24 Juli samma år föreskrifvit såväl att postverkets från äldre tider reserverade fond af räntebärande obligationer skulle till Riksgäldskontoret öfverlemnas, som ock att uppkommande öfverskott och besparingar å postmedlen skulle med vissa villkor öfverlemnas till Statskontoret, hafva till Riksgäldskontoret öfverlemnats obligationer till belopp af 380,950 kronor och till Statskontoret levererats under åren 1869—1874 tillsammans 1,173,627 kronor 11 öre. Sammanlagda beloppet af de postverkets besparingar, som sålunda till statens allmänna kassor öfverlemnats, uppgår följaktligen till 1,554,577 kronor 11 öre. Men annorlunda gestaltade sig förhållandena, sedan de å jorden hvilande onera i afseende å postbefordringen blifvit fullständigt aflyftade. Det var då icke att vänta att postverket skulle genast förmå att utan bidrag från statsverkets sida bära de ökade omkostnader, som deraf blefvo en följd. På framställning af Kongl. Maj:t medgaf derföre Riksdagen vid 1874 års

riksmöte, att de ökade utgifter, som under år 1875 komme att föranledas deraf att gästgifveri-, håll- och reservskjuts icke annat än i undantagsfall anlitas för postbefordringen och till hvilkas betäckande det å postverkets omkostnadsstat uppförda anslag för postbefordran å landsväg och inom postanstalternas områden icke lemnade tillgång, finge af Statskontoret med under hand egande medel bestridas mot ersättning af postverkets blifvande öfverskottsmedel, så långt dessa försloge, och liknande medgifvanden hafva sedermera af Riksdagen blifvit gjorda vid fastställande af postverkets stater för åren 1876, 1877 och 1878. På grund af dessa medgifvanden har till postföringskostnadernas bestridande af Statskontoret till postverket utbetalats för år 1875 541,221 kronor 55 öre, för 1876 490,893 kronor 98 öre, och för samma ändamål har under loppet af år 1877 postverket hos Statskontoret lyftat ett belopp, uppgående, efter afdrag af hvad sedermera återbetalats, till 400,000 kronor. Jemväl för år 1879 tagas statsbidrag för samma ändamål i anspråk och Riksdagen har derföre redan beviljat ett förslagsanslag af 350,000 kronor. — Af dessa sifferuppgifter synes, att ofvan antydda förändringar varit för postverkets finanser af särdeles genomgripande betydelse.

Men om ock under den närmaste tiden efter dessa förändringars genomförande statsbidrag voro oundvikliga för postbefordringens upprätthållande och för bestridande af de ökade utgifter, som blefvo en följd af den utvidgning, postförbindelserna under de senare åren erhållit, så torde dock för framtiden behovet af dylika bidrag böra, så vidt ske kan och ju förr desto hellre, undanröjas. Utskottet bestrider visserligen icke, att postväsendet, såsom ett viktigt kulturmedel, är särdeles förtjent af statens omvårdnad och att derföre bidrag från statens sida till institutionens upprätthållande och tidsenliga utveckling böra under vissa förhållanden ifrågakomma. Men såsom regel torde likväl böra gälla, att postverket bör af egna inkomster bestrida sina utgifter. Det lärer nemligen enligt Utskottets åsigt icke kunna i allmänhet anses lämpligt eller riktigt, att allmänheten beskattas för underhållande af en institution, af hvilken det stora flertalet endast i mindre mån hemtar fördel, eller — hvilket är detsamma — att de skattdragande få betala kostnader, som rätteligen böra bestridas af dem, hvilka begagna sig af de fördelar, postverket har att erbjuda. De skäl, hvarå yrkandena om jordens befriande från de onera i afseende å postbefordringen, som förut hvilat å densamma, grundats, synas Utskottet derföre i viss mån äfven tala för att de skattdragande i allmänhet befrias från att såsom sådane lemna bidrag till postinstitutionens underhåll.

Till åstadkommande af den jemvigt mellan postverkets inkomster och utgifter, som Utskottet, på grund af hvad ofvan blifvit anfördt, anser i högsta grad eftersträfvansvärd, lärer visserligen i någon mån komma att bidraga den tillökning i postverkets inkomster, som föranledes af posttrafikens naturliga utveckling. Men då enligt Utskottets åsigt denna tillväxt icke med någon säkerhet kan antagas komma att inom en ej alltför aflägsen framtid åstadkomma den önskade jemvigten,

helst en ökad postutvexling med deraf följande förhöjd inkomst för postverket åtminstone i någon mån jemväl föranleder ökade utgifter för samma verk, lärer nödvändigheten att för vinnande af en sådan jemvigt vidtaga särskilda åtgärder icke kunna bestridas.

Genom den nu pågående indragningen af sådana poststationer, der rörelsen varit af mindre betydighet, samt i sammanhang dermed en del postgångars utbytande mot landtbrefbäring kan enligt beräkningar, som innehållas i Generalpoststyrelsens underdåniga skrifvelse den 13 December 1877, hvilken finnes bilagd Kongl. Maj:ts till innevarande Riksdag afgifna proposition om statsverkets tillstånd och behof, en icke obetydlig minskning i postverkets utgifter påräknas. I afseende å frågan huruvida någon ytterligare minskning af trafikutgifterna skulle kunna åstadkommas, utan att postverkets inkomster derigenom för mycket äfventyrades och utan att allt för stort men deraf uppkomme för den allmänna rörelsen, har på Kongl. Maj:ts befallning Generalpoststyrelsen den 2 Maj 1877 afgifvit utlåtande, som jemväl finnes berörda nådiga proposition bilagdt. Deraf inhemtas, att enligt Styrelsens åsigt icke utan allt för kännbara olägenheter någon sådan ytterligare minskning af utgifterna för posttrafiken kan åstadkommas, att postverket blefve i stånd att inom kort med sina trafikinkomster bestrida samtliga utgifterna för postföringens besörjande. Enligt Utskottets åsigt kan därför endast genom en väsentlig inskränkning i de nu befintliga tillfällena till postutvexling, vare sig medelst indragning af en del postlinier eller derigenom att å en mängd linier post icke befordrades så ofta som nu är fallet, postverkets utgifter nedbringas till den punkt, att de icke öfverskrida inkomsterna. Men en åtgärd af nu antydd art i någon större utsträckning synes Utskottet icke ens böra sättas i fråga. Att beröfva orter, der en lifligare rörelse råder och der sålunda portouppbörden antagligen fullt betäcker utgifterna för dessa orters postförbindelser, de tillfällen att erhålla och afsända post, som de nu ega, kunde naturligtvis icke komma i fråga, och det skulle således endast blifva mindre betydande orter, såsom t. ex. de flesta kommuner på landet, som skulle drabbas af olägenheterna af en sådan förändring. Men Utskottet är förvissadt att, om, sedan staten en gång låtit dessa mindre betydande orter komma i åtnjutande af fördelarne af jemförelsevis täta postförbindelser, någon väsentlig inskränkning deri skulle vidtagas, så skulle en sådan åtgärd icke utan skäl emottagas med allmänt missnöje, samt att den trafikerande allmänheten hellre bure något ökade afgifter för sina postförsändelser. Dessutom bör icke lemnas oanmärkt att en sådan förändring, på samma gång den minskade postverkets utgifter, antagligen äfven skulle medföra minskning i antalet försändelser och således äfven minskning af postverkets inkomster.

Icke utan betydliga olägenheter lärer således den önskade jemvigten mellan inkomster och utgifter kunna vinnas hufvudsakligen genom inskränkning af de senare och genom posttrafikens naturliga tillväxt. Deremot synes en icke oväsentlig för-

höjning i afgifterna för vissa slag af postförsändelser, särskildt sådana, som äro för postverket mera betungande, kunna utan synnerliga olägenheter ega rum, och möjligen kan genom anlåtande af denna utväg, i förening med de ofvan antydda, målet inom en ej alltför aflägsen tid vinnas. I hvarje fall synes en fullständig utredning af denna fråga Utskottet särdeles önskelig. Det måste vara så mycket angelägnare att postverkets inkomster icke obetydligt ökas utöfver hvad de nu utgöra, som fråga redan blifvit väckt om förhöjning af den ersättning, postverket nu erlägger för postbefordringen å statens jernvägar, och det dessutom i framtiden torde befinnas med postverkets egen fördel förenligt och för trafikens säkerhet nödvändigt, att aflöningen för vissa af de lägre tjenstemannaklasserna vid postverket något höjes. Utskottet tilltror sig visserligen icke kunna tillförlitligen bedöma för hvilka särskilda slag af försändelser och i hvad mån en förhöjning kan vara lämplig. Men vid den granskning af nu gällande portosatser, som Utskottet företagit, har det likväl förefallit Utskottet uppenbart, att afgifterna för åtskilliga slag af försändelser icke stå i skäligt förhållande till de kostnader, som med deras postbehandling och befordran måste vara förenade. En afgift bör likväl enligt Utskottets åsigt ovilkorligen fritagas från någon förhöjning, nemligen portot för vanliga bref, och tillåter sig Utskottet i detta afseende hänvisa till de skäl, som finnas anförda i Generalpoststyrelsens åberopade skrifvelse den 13 December 1877. Derest någon förändring i denna afgift borde ifrågakomma, torde densamma snarare böra gå i motsatt riktning.

Vidtagande af förhöjningar i vissa postafgifter synes Utskottet lämpligast böra ega rum i sammanhang med det metriska systemets fullständiga tillämpning inom postverket, då de nu gällande vikt- och portosatserna i allt fall måste undergå en fullständig omarbetning.

Utskottet har visserligen af Herr Statsrådet och Chefens för Finansdepartementet yttrande till statsrådsprotokollet den 4 Januari 1878, hvilket yttrande finnes bilagdt propositionen om statsverkets tillstånd och behof, inhemtat, att fråga om någon förhöjning i portosatserna för de för postverket mest betungande försändelserna redan blifvit väckt och till yttrande af Generalpoststyrelsen hänvisad. Men då de förhöjningar, som sålunda blifvit ifrågasatta, icke synas vara afsedda att erhålla den omfattning, som Utskottet anser vara nödig, så vida de skola i någon väsentligare mån kunna bidra till undanröjande af det nuvarande missförhållandet mellan postverkets inkomster och utgifter, samt den i nämnda anförande till statsrådsprotokollet tillika antydda utväg att minska postverkets utgifter, som skulle bestå i någon väsentligare inskränkning af nu redan medgifna postbefordringsanordningar, efter hvad Utskottet här ofvan tillåtit sig erinra, icke torde vara med landets önsningar och behof öfverensstämmande, har Utskottet trott det för frågans framtida behandling icke sakna betydelse, om Riksdagen redan nu uttalade sin mening om den allmänna riktning, i hvilken de nödiga förändringarne inom postväsendet böra vidtagas.

På grund af hvad Utskottet ofvan anført, hemställer Utskottet:

1:o

att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta företaga en fullständig utredning, huruvida icke sådana förhöjningar i afgifterna för de för postverket mera betungande försändelserna, det vanliga brefportot derifrån dock undantaget, kunna lämpligen vidtagas, att jemvigt åstadkommes mellan postverkets inkomster och utgifter, utan att för detta ändamål nu befintliga tillfällen till postutvexling i någon väsentligare mån inskränkas, samt att Kongl. Maj:t derefter behagade, i sammanhang med framläggande af det förslag till förändrade vikt- och portosatser, som i följd af det metriska systemets antagande lärer vara att förvänta, till Riksdagen göra den framställning, hvartill förhållandena kunna för-
anleda; och

2:o

att Herr Jöns Rundbäcks här ofvan omförmälda motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 8 April 1878.

På Utskottets vägnar:

A. H. Fock.
